

İz Bırakan Bir Lider, Eren Kum

A Trace-Leaving Leader, Eren Kum

(Derleme)

Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2016, 3(3), 70-76

Şenay TAKMAK¹, Nevin KUZU KURBAN²

¹Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Bilim Dalı, Doktora Öğrencisi, Denizli, Türkiye

²Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Denizli, Türkiye

Geliş Tarihi: 23 Nisan 2016

Kabul Tarihi: 11 Ağustos 2016

ÖZ

Bu makale, Prof. Dr. Sayın Eren Kum'un hayat hikâyesi ve çalışmalarının genç hemşirelere model olması amacı ile kaleme alınmıştır. Prof. Dr. Eren Kum, hemşirelik eğitimi ile mesleki uygulamaların gelişimine emek vermiş, hemşirelik tarihimiz için önemli bir yere sahip değerli bir liderimizdir. Bu yazıda, Prof. Dr. Eren Kum'un kısa yaşam öyküsü, mesleki eğitimi, çalışma hayatı ve hemşireliğe dair hizmetleri, yayınları, çalışma model ve disiplini ele alınmıştır. Bunun yanı sıra, Türk Hemşireler Derneği'nde yaptığı faaliyetleri, uygulamaya yönelik eleştirileri, temel görüşleri ve onun için ifade edilen söylemlerden bahsedilmiştir. "Sayın Kum" her zaman hemşirelik mesleğinin profesyonelleşmesinde göstermiş olduğu özverili çabası, liderlik rolü ve değerli kişiliği ile saygı ve gururla anılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Eren Kum, hemşirelik, lider

ABSTRACT

This article has been written with the aim of being Professor Eren Kum's biography and work a model for young nurses. Professor Eren Kum, who made efforts on nursing education and professional practices, is one of the valuable leaders having a remarkable place in our nursing history. In this article, Professor Eren Kum's short biography, professional education, working life and services in nursing, publications, working model and discipline were discussed. Besides, her activities in Turkish Nurses Association, her criticisms towards practice, her fundamental opinions and sayings regarding her were addressed. Dear Kum will always be remembered with her self-giving efforts on professionalisation of nursing, her leadership role and valuable personality.

Key Words: Eren Kum, nursing, leader

GİRİŞ

Prof. Dr. Eren Kum ülkemizin hemşirelik eğitim ve mesleğinin gelişimi için kendini adayan özel insanlardandır. Kendisi, dönemin şartlarında en iyi hemşirelik okulu diyebileceğimiz Özel Kızılay Hemşirelik Okulu' undan eğitim almış, eğitim ve çalışma hayatındaki başarılarının bir karşılığı olarak lisans eğitimi için yurtdışına gönderilen bir avuç hemşire liderimizin arasına katılmıştır. Ancak kendisini değerli kılan, ülkesine döndükten sonra da hemşirelik eğitimi ve mesleği için devam eden çabalarıdır. Hemşirelikte lisans ve lisansüstü eğitim ve Türk Hemşireler Derneği çalışmaları gibi pek çok alandaki hizmetleri saygıyla anılmaktadır. Hemşire liderimizin örnek ve önderliklerinin bilinmesinin yeni nesil hemşireler ve eğitimciler için model olacağı, azim ve kararlılıklarını artıracacağı düşünüldüğü için bu yazı kaleme alınmıştır. Aynı zamanda bu yazı ülkemiz hemşirelik tarihi ve gelişimini anlamada küçük de olsa bir kapı aralayacaktır. Tarihin tozlu raflarından ulaşabildiği kadarıyla, yakın zamanda aramızdan ayrılan “Sayın Kum” un anlatılması ve hatırlatılmasının bir onur olduğunu belirtmek isteriz. Prof. Dr. Eren Kum'un kısa yaşam öyküsü, mesleki eğitimi, çalışma hayatı ve hemşireliğe dair yaptığı hizmetler, yaptığı yayınlar, çalışma model ve disiplini, Türk Hemşireler Derneğinde yaptığı faaliyetler gibi hemşirelik mesleğine katkıları sunulmuştur.

Kısa yaşam öyküsü: Prof. Dr. Eren Kum 1928 yılında, Bursa'da altı çocuklu bir ailenin son çocuğu olarak hayata gözlerini açar. Bir yaşında babasını kaybetmesiyle, ağabeylerinin yanında hayata devam eden Prof. Dr. Eren Kum, ağabeylerinin görevleri gereği onlarla Anadolu'nun çeşitli yerlerinde çocukluk ve ilk gençlik yıllarını geçirmiştir. Ablasının ameliyatı sırasında hemşirelerden etkilenmesi, onun lise eğitimini yarıda bırakıp, hemşire olmaya karar vermesine yol açar. İstanbul Haseki'deki Kızılay Hemşirelik Okulu'na başlaması ile hemşirelik serüveni başlar. Bu serüven, liseden başlayarak Türkiye'nin ilk lisans ve lisansüstü eğitim alan hemşirelerinin, hemşirelik eğitimi ve gelişimi için ettikleri mücadelelerdir^{1,2,3}.

Mesleki eğitimi: Kızılay Hemşirelik Okulu'ndan 1948'de mezun olan Prof. Dr. Kum, 1952-53 yılları arasında, Kızılay Derneği'nin bursu ile İngiltere'ye Royal Infirmary Hastanesi'ne gönderilir. Bu hastanede bir yıl boyunca dâhiliye kliniğinde çalışır ve kazandığı bilgi, tecrübe ve gözlemlerle yurda döner^{1,2,3}.

Türkiye'de lisans düzeyinde hemşirelik eğitimi için girişimler 1940'lı yıllarda başlamıştır. Bunlardan biri Prof. Dr. Muhittin Erel ve arkadaşlarının çabaları; diğeri ise Florence Nightingale'nin İstanbul'a gelişinin 100. Yıl anısına Türkiye Florence Nightingale Vakfı hemşirelik yüksekokulu açma girişimleridir. Amerika Columbia Üniversitesi'ne 7 hemşire göndermesi ile, 1956 yılında filizlenen girişim devam eder. Lisans ve lisansüstü eğitim almak için seçilen hemşirelerden biri de Prof. Dr. Eren Kum'dur. Columbia Üniversitesi Teacher College'de başlayan hemşirelik lisans eğitimi 1957'de tamamlayan Prof. Dr. Eren Kum, 1959'da hemşirelikte bilim uzmanlığı diplomasını almıştır. Türkiye'ye döndükten sonra hemşirelik eğitim hizmetlerine devam ederken, 1963 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Pediatri Anabilim dalında, “Adölesanın sağlık alışkanlıkları ve hastalığına, hastaneye, doktora ve hemşireye ilişkin bilgi ve tutumlarının analizi” başlıklı tez çalışmasıyla doktora eğitimini tamamlamıştır¹. Prof. Dr. Eren Kum 1972 yılında doçent ve 1978 yılında da profesörlük unvanını alarak Türkiye'nin ilk profesör hemşiresi olma unvanını kazanmıştır^{4,5}.

Çalışma hayatı ve hemşireliğe dair yaptığı hizmetler: “Sayın Kum” ’un Kızılay Hemşirelik Okulu’ndan mezuniyeti sonrası, 1952 yılına kadar dâhiliye hemşireliği uygulama öğretmenliği ve İstanbul Üniversitesi Çapa Klinikleri 3. Dâhiliye servisi başhemşiresi görevlerinde bulunmuştur. İngiltere’deki gözlem ve çalışmalarının ardından 1953-1956 yılları arasında yine Kızılay Özel Hemşirelik Okulu’nda kişisel hijyen ve toplu sağlığı dersleri vererek eğitmen, bunun yanı sıra idareci olarak görev devam eder^{1,4}.

Prof. Dr. Eren Kum ’un Türkiye’ye geldiği dönemde Florance Nihgingale Hemşirelik Yüksekokulunun inşaatı ve müfredat geliştirme çalışmaları sürmektedir. Bu sırada Prof. Dr. Eren Kum ’un evi Ankara’da, işi ise İstanbul’dadır ve bu durum onu, aklını İstanbul’da bırakarak Ankara’ya yerleşmeye zorlar².

Ankara’da Prof. Dr. İhsan Doğramacı’dan Hacettepe Çocuk Sağlığı Araştırma Enstitüsüne bağlı hemşirelik yüksekokulu kurma girişimleri arasında iş teklifi alır ve okulun açılmasına kadar geçen süre zarfında sekiz ay Hacettepe Üniversitesi Çocuk Hastanesi’nin sorumlu hemşireliği görevini yürütür. Prof. Dr. Eren Kum, yüksekokulun açılma döneminde İhsan Doğramacı ve o yıllarda Çocuk Sağlığı Enstitüsündeki hocaların, “yüksekokul düzeyinde hemşire yetiştirerek küçük doktorlar mı yetiştireceksiniz” sorusuna sık sık cevap vermek zorunda kaldıklarından bahseder. O dönemde Prof. Dr. Eren Kum ve arkadaşları, bu sorulara Avrupa ülkelerindeki hemşirelik eğitiminden örnekler vermiş, eğitimin önemini vurgulamışlardır^{2,6}.

Prof. Dr. Eren Kum Hacettepe Hemşirelik Yüksekokulu kurma ve müfredat geliştirme çalışmalarında yoğun olarak görev alır ve okul 1961’de fiilen açılır. Okulun 1961-62 ilk öğretim yılında mülakatla kabul edilen öğrencilerin 6’sı erkektir. Ancak yasal zorunluluklar erkek öğrencileri hemşirelikten ayrılmaya mecbur bırakmıştır. Hemşirelik eğitiminde ilkleri yaşatan Hacettepe Hemşirelik Yüksekokulu bu sıkıntılı süreçlerde ilk mezunlarını 1965’te 11 kişi olarak vermiştir. Okulun ilk dönemlerinde dersler, Eren Kum’un ifadesi ile iki yıl boyunca çocuk hastanesinin kendilerine ayrılan bölümünde imkânsızlıklarla sürer. Yüksekokulun müfredat geliştirme çabalarına katkıda bulunmak için Columbia Üniversitesi yöneticilerinden Dr. R. L. McManus iki kere Ankara’ya gelir. İlk dönemde Alice Baştuğ ve J. Blumberg tercüme ile derslere katkıda bulunmuşlardır. Nebahat Büyükoğtay Kum, Şerife Sözeri, Öznur Sevgül, Leman Birol, Gönül Erek ve Gülten Uyer, Prof. Dr. Eren Kum’un ilk dönem çalışma arkadaşları olarak eğitime katkıda bulunmuşlardır^{6,1,2}.

Prof. Dr. Eren Kum Yüksekokul’da hemşirelik sanatı, iç ve cerrahi hastalıkları hemşireliği derslerinin öğretim görevliliğini yürütmüştür. Doktora eğitimini tamamlaması ile 1963’te yüksekokul müdürlüğüne seçilmiştir. Bunun yanı sıra pediatri hemşireliği öğretim üyeliği görevini sürdüren Prof. Dr. Kum, kendisinin müdür olmasını, yönetmelikle yapılan bir değişiklik ile yüksekokulun bir hemşire müdüre tevdi edilme güvenine layık olmak olarak yorumlamıştır^{2,4,6,7}.

Yürüttüğü idari görevler: Okulun açıldığı ilk iki yılda okul müdürlüğünü Prof. Dr. İhsan Doğramacı yürütürken, 1963’ten itibaren, emekliliğine kadar geçen sürede 33 yıl (1996) boyunca Prof. Dr. Eren Kum okul müdürü olarak görev yapmıştır^{3,6,7}.

Prof. Dr. Eren Kum ’un okul müdürlüğü görevi devam ederken, 1969’da Senato Üyeliği ve Yüksekokul Yönetim Kurulu üyeliği, 1974-1980 Sağlık Bilimleri Yönetim Kurulu üyeliği görevleri arasına eklenmiştir. 1975 yılında bir süreliğine Nüfus Etütleri Enstitüsü Yönetim Kurulu üyeliğini gerçekleştirmiştir².

Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'nda 1968'de "hemşirelikte bilim uzmanlığı" ve 1972'de "hemşirelikte bilim doktora" programlarının açılması ile Sağlık Bilimleri Program Koordinatörlüğü ve Hemşirelik Anabilim Dalı Başkanlığı görevini de müdürlük görevinin yanı sıra sürdürmüştür^{2,4}.

"Sayın Kum", dolu dolu geçen ve hemşireliğe adanan ömrüne, Dünya Sağlık Örgütü geçici danışmanlığı, yabancı kuruluşlarca yapılan araştırmalarda danışmanlık ve sorumluluk gibi görevler de sığdırmıştır. Prof. Dr. Eren Kum'un bu değerli çalışmaları anısına 2005 yılında "Hacettepe Üniversitesi Bilimde Hizmet Ödülü" takdim edilmiştir⁷.

Çalışma model ve disiplini: Prof. Dr. Eren Kum hemşirelik mesleğinde başarısı, sahip olduğu ilke ve çalışma anlayışı ile birçok başarılı ve öncü hemşirenin yetişmesine katkıda bulunmuştur⁷.

Prof Dr Eren Kum çağın gereklerine uygun, bilimsel bilgisini klinik uygulamalarda kullanan, çağdaş hemşire yetiştirme kararlılığını hayatı boyunca sürdürmüştür. Bu kararlılığın sürmesinde okulun kurucu rektörü Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın desteğini de onurla anmıştır⁶.

Kendisi hemşirelik eğitiminde standart bir yapının gerekliliği üzerinde durmuştur. Bunun örneği, hemşirelik mezuniyet andı ile ilgili bir yaklaşımında görülmektedir. Türk Hemşireler Derneği başkanlığı sırasında (1986) anlamını yitirmiş olan kep giyme törenlerine dikkat çekmiş, farklı içeriklerde mezuniyet andı okunmasından rahatsızlığını dile getirmiştir. Ülkemizde bütünlüğün sağlanması amacı ile Uluslararası Hemşireler Birliğince (ICN) onaylanmış olan mezuniyet andının tercümesi yayınlanmış, Türk Hemşireler Derneği başkanı olarak standart bir andın okunması için hassasiyetini belirtmiştir⁸.

Prof. Dr. Eren Kum, 1988 hemşirelik haftası etkinliklerinde, bu etkinliklerin özel bir amacının da, mesleki gelişmelerle beraber, ilgili sorunları irdeleyip, dikkat çekmek olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda Türk Hemşireler Derneğinin ICN ile bağlantılı olarak çalıştığını ifade etmiştir. Hemşirelerin sayısal çoğunluğuna rağmen mesleki gelişimle ilgili sıkıntıları dile getirerek mesleğin yetki ve sorumluluklarının kendiliğinden oluşamayacağını söylemiştir. Mesleki sorunların nitelikli personelle ve başarılı ve güvenli hizmetle aşılabileceğinin altını çizer⁹.

Hemşireliğin yirminci yüzyılın sonuna doğru farklılaşan problemlerine de dikkat çekmiştir. Hastanelerde çalışan hemşirelerin donanımlı yönetim bilgisinden yoksun başhemşirelerce yönetiliyor olması ve doğrudan başhekimliklere bağlı bulunmasını hemşirelerin denetimden yoksun bir şekilde çalışmalarının nedeni olarak görür. Mezuniyet sonrası eğitim programlarının olmayışı da dikkat çekilen problemlerdendir. Bir başka problem de, o dönemde teftişlerin genelde hekimler tarafından yapılıp, hemşire/hasta sayısı oranı ve bakımın kalitesi gibi değerlendirmelerin göz ardı edilmesidir^{9,10}.

Üzerinde durduğu önemli konulardan biri de hemşirelik okullarının okul, klinik uygulama imkânları ve öğretim görevleri açısından farklı nitelikte olmalarıdır. Mezuniyet sonrası hemşirelerin diploma tescili yapılmadan çalışma hayatına başlamaları farklı yetkinlikte hemşirelerin göreve başlamalarına neden olmaktadır. Bunun için mezuniyet sonrası yeterlilik sınavı yapılarak, telafi veya yenileme kursları gibi uygulamalarla, yetersizliklerin en aza indirilmesi gerektiğini söyler^{9,10}.

Hemşirelerin birlik düzeyinde temsilini önemsemiş, 1973'lerden itibaren Türk Hemşireler Derneğinin hemşirelik birliği ve yasa tasarısı üzerinde çalışmalarına destek

olmuştur. Hemşirelikle ilgili endişelendiği başka bir husus da, hemşirelik yasasının çağın gereklerinden uzak oluşudur. Hemşirelerin güvenli hizmet sunumu için kanuni güvenceye gereksinim duyulduğunu belirtmiştir^{9,10}.

Prof. Dr. Eren Kum hemşirelerin yardımcı sağlık personeli olarak anılmasından da büyük rahatsızlık duymaktadır. Ne yazık ki hemşirelerin yıllarca lise düzeyinde eğitilmiş olmaları yardımcı sağlık personeli olarak nitelenmelerine neden olmuştur. Prof. Dr. Eren Kum, lisans mezunu hemşirelerin yardımcı sağlık personeli olarak anılamayacağını, eğer hemşirelik için bir yardım söz konusu ise de burada sadece hastaya yapılan ekip yardımının olduğunu belirterek, dileğinin hekim, diyetisyen, eczacı gibi sağlık hizmetlerinin bir parçası olan hemşirelerin de “hemşire” unvanı ile anılması olduğunu belirtir⁹.

Çalışmaları ve çalışmalarında yer verdiği temel görüşler: Hemşirelik alanında birçok ulusal ve uluslararası kongre ve toplantı katılımları, onlarca kitap yayını, makale ve araştırmalarının olduğu bilinmekte olan Prof. Dr. Eren Kum hemşirelik eğitiminde ilkleri başlatmıştır. Bu çalışmalarından K. N. Shafer ve arkadaşlarının “Tıbbi ve Cerrahi Hastalıklarda Bakım” kitabı, Türkiye’de ciddi kaynak eksikliğinin yaşandığı dönemde, Eren Kum editörlüğüyle Türkçe’ye (1964) çevrilmiştir⁴.

Ülkemizde Doçentlik başvuru koşulları konulmadan öncede hemşirelik doktorasına sahip öğretim üyelerinin uluslararası indeksler kapsamında yayınları belirtilmektedir¹². Bu bağlamda, Prof. Dr. Eren Kum’un 1972 yılında yayımlanan “Nursing in Turkey” başlıklı yayını Türkiye’nin ilk uluslararası hemşirelik yayınıdır¹³. Bunların yanı sıra, “Hemşireler Birliği’nin kütüphane arşivleri” (Nurses Associations’s archival libraries¹⁴) ve Sayın Gülten Uyer ile yayınlamış olduğu “Türkiye’de çocuk sağlığı ve çocuklar için sağlık ve hemşirelik hizmetleri” (Child health and health and nursing services for children in Turkey¹⁵) başlıklı uluslararası yayınlarına ulaşılmıştır.

Prof. Dr. Eren Kum, geleceği ve teknolojiyi adeta bir adım önden takip ederek, 1988’de bilgisayarın ülkemizde çok yaygınlaşmadığı dönemlerde hemşirelikte bilgisayar kullanımını değerlendirmiş, gelişen teknolojinin hemşireliği ve hemşirelik uygulamalarını nasıl etkileyeceğini sorgulamaya çağırmıştır. Teknoloji ve bilimin gelişiminin, hemşirelik mesleğinin de geleneksel boyuttan modern bir boyuta dönüşmesine, hemşirelik bakımını da araştırma ve bilim kaynaklı bir planlamaya ittiğini belirtir. Bilgisayar kullanımının hemşirelik bakım planlarının standartlaşmasında etkili rol oynayacağından, bir taraftan da hasta verilerinin ulaşılabilir olması nedeniyle mahremiyet açısından sakıncalarına dikkat çeker¹⁶.

Hemşirelik mesleğine, meslek dışı alanlardan müdahalelerin, bir takım yanlış izlenimlerin ve tutarsız kararların sahibi olan hemşirelerden kaynaklandığını belirtmiş, bu konuda meslek örgütlerinin işlevlerine dikkat çekmiş; ancak Türk Hemşireler Derneğinin bu konudaki çabasını takdir etmiştir¹⁷.

Prof. Dr. Eren Kum, Sayın Leman Birol’un “Hemşirelik Süreci” kitabının ilk baskısının önsözünde (1997), hemşireliğin bilimsel bir süreçle uygulanması için yapılan çalışmayı takdir etmiş, o dönemde sadece okullarda öğretilen hemşirelik sürecinin bir iki hastanede uygulanmaya başlamasından duyduğu memnuniyeti belirtmiştir¹⁸.

Dernek faaliyetleri: Prof. Dr Eren Kum, 1948 yılından itibaren THD üyesi, 1968’den itibaren International Florence Nightingale Foundation üyesi bilinmektedir. 1960-62 THD Ankara şubesi 2. Başkanı, 1962- 66 THD Ankara Şubesi başkanı, 1972-74 THD

genel sekreteri, 1984-86 THD genel başkanlığı şeklinde devam eden mesleki örgütlenme ve üyelik faaliyetleri bulunmaktadır. Bunların yanı sıra Üniversiteli Kadınlar Derneği üyeliği bilinmektedir^{3,6}.

Derneğin, Uluslararası örgütlerle işbirliğini yoğunlaştırıp tanınmasında önemli başarılar kaydetmiştir. Kendisinin dernek başkanlığı döneminde, Türk Hemşireler Dergisi'nin uluslararası hemşirelik dergilerinin yayımlandığı Nursing İndex'e girmesi için gerekli girişimlerde bulunulmuş, 1986 yılının ilk sayısından itibaren dergi baskılarına İngilizce özetler eklenmiştir. Türk Hemşireler Dergisi'nin Tübitak gibi bilimsel merkezlere ulaşmasını sağlayarak, hemşirelik bilimini görünür kılmaya çalışmışlardır. Derginin 1985 sayısından itibaren ülkemizin hemşire liderleri genç hemşirelere tanıtılmıştır. Yine Eren Kum başkanlığı döneminde Türk Hemşireler Dergisi, toplumda daha fazla bireye ulaşabilmek için, Sümerbank'ın 33 ilde bulunan şubelerine dergiler göndererek, kadın memurların "gebe ve çocuk bakımı" konulu makalelerden yararlanmaları hedeflenmiştir⁹.

Prof. Dr. Eren Kum'un THD başkanlığı döneminde renkli bir sayfa göze çarpmaktadır. Margeret Thatcher'ın İngiltere Başbakanı olduğu dönemde ülkemizi ziyareti sırasında, Türk Hemşireler Derneğinden Prof. Dr. Eren Kum, Esmâ Deniz, Perihan Velioğlu ve Selva Şentürk'ün de aralarında bulunduğu bir heyet, Sayın Thatcher'a İstanbul'daki Florance Nightingale Müzesini gezdirme onuruna layık görülmüşlerdir²⁰.

Emeklilik süreci: Prof. Dr. Eren Kum 1 Mart, 1995 tarihinde emekli olmuştur. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu "Sayın Kum" a şükran duygularının bir ifadesi olarak "Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu 1961'den 1995'e" isimli bir belgesel hazırlamış ve bu belgeseli kitap haline getirmiştir. Kitabın "Anılar ve Düşüncelerle Eren Kum" bölümünde bilim dünyasına emeği geçen bazı kişiler, çalışma arkadaşları, ailesi Prof. Dr. Eren Kum ile ilgili düşüncelerini paylaşmıştır³.

Prof. Dr. İhsan Doğramacı; hemşirelik eğitimine verdiği öneme, çağdaş idarecilik anlayışına ve Eren Kum'un kurduğu okulun Türkiye'nin her yerine dağılmış hemşirelik eğitimcileri yetiştirmesine, fedakârlık derecesinde çalışkanlığına, şefkat ve insancılığı ile öğrenci ve çalışma arkadaşlarına örnekliliğine dikkat çekmiştir³.

Hem çalışma arkadaşı, hem de yakın akrabası olan Prof. Dr. Nebahat Kum, onu bir ışık olarak nitelendirirken, Prof. Dr. Bozkurt Günenç; Eren Kum'u, canlı, renkli, sorunlar karşısında soğukkanlı, pratik ve yapıcı, yaşamın teklifini kavramış biri olarak sabırlı ve bağışlayıcı bir şahsiyet olarak tanıtır³.

Esmâ Deniz "Ülkemizin sağlık dünyasında çok önemli görev ve sorumluluk almış başarılarla dolu çalışma yaşamında mümtaz bir sima" olarak tanımlamıştır³.

Prof. Dr. Perihan Velioğlu, ileri toplum olma özelliğinin bir göstergesi olarak, toplumların Eren Kum gibi şahsiyetler yetiştirmesi olduğunu belirtir ve engin deneyimi, bilgisi, kararlı ölçülü davranışı ve hemşireliğin ülkemizdeki serüveninde tarihi kişilik olarak anar³.

Prof. Dr. Eren Kum'un emeklilik sürecinde bir röportajda hayatta iki önemli mutluluk kaynağı olduğunu ifade etmiştir. Bunlardan birini çocuklarının iftihar verici başarıları ve torun zevki tattırmaları, ikincisini ise Hacettepe Hemşirelik Yüksekokulu'nun başarısı ve lider bir okul vasfı taşıması olarak belirtmiştir³.

Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi'nin kurucusu, ülkemizde hemşirelik eğitimi ve uygulamalarına yaptığı katkılarla profesyonel hemşireliğin gelişmesinde öncü ve lider olan Sayın Prof. Dr. Eren Kum 20 Mayıs 2015 tarihinde hayata

gözlerini yummuştur. Prof. Dr. Eren Kum, ülkemizde sağlıklı toplumlar ve sağlıklı nesiller için hemşirelik eğitimine kendini adanmış, bu uğurda çalışma arkadaşlarını da teşvik ederek büyük değişimler yapmıştır³. “Sayın Kum” her zaman hemşirelik mesleğinin profesyonelleşmesinde göstermiş olduğu özverili çaba ve liderlik rolü ve değerli kişiliği ile saygı ve gururla anılacaktır.

KAYNAKLAR

1. Hemşireliğe değer katanlar. Prof. Dr. Eren Kum. (Biyografi) Sağlıkla Hemşirelik Dergisi, 2013: 1.
2. Öz, F. ve Hiçdurmaz, D. Prof. Dr. Eren Kum’un ardından. Sağlıkın sesi, 17 Haziran, 2015. URL: <http://www.sagliginsesi.com/prof-dr-eren-kum-un-ardindan-7151h.htm>. Aralık 11, 2015.
3. Aban, S. Prof. Dr. Eren Kum Anısına. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 2015; 2 (2): 90-92.
4. Eren Kum (Biyografi). Türk Hemşireler Dergisi, 1986; 36 (2): 19-20.
5. Yıldırım, N. Savaşlardan Modern Hastanelere Türkiye’de Hemşirelik Tarihi. Vehbi Koç Vakfı, İstanbul: Ofset Yayınevi; 2014.
6. Kum, E. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu 20. Kuruluş Yıldönümü Töreni Açış Konuşması. Türk Hemşireler Dergisi, 1981; 31 (4): 29-31.
7. Bayraktar, N., Aban, S., Yıldırım, M., Yücel, Ç. 1961’den 2011’e Yarım Asırlık Deneyim, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, 50. Yıl. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi; 2011.
8. Kum, E. Hemşirelik Eğitimi İle İlgili Tüm Kuruluşlara Gönderilen Mektup. Türk Hemşireler Dergisi, 1986; 36 (1): 3-4.
9. Kum, E. THD Başkanı Prof. Dr. Eren Kum’un 24. Hemşirelik Haftasını Açış Konuşması. Türk Hemşireler Dergisi, 1988; 38 (2): 7-12.
10. Kum, E. 12 Mayıs Hemşirelik Haftası Açılış Konuşması. Türk Hemşireler Dergisi, 1986; 36 (2): 4-7.
11. Kum, E. Adölesanın Sağlık Alışkanlıkları Ve Hastalığına, Hastaneye, Doktora Ve Hemşireye İlişkin Bilgi Ve Tutumlarının Analizi / Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1972. Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri Kataloğu.
12. Kuzu Kurban N, Ulusoy MF. Hemşirelik Doktora Derecesine Sahip Öğretim Üyelerinin Uluslar arası Atıf İndeksleri Kapsamındaki Dergilerde Yayımlanan Bilimsel Makalelerinin Profili. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi, 2008; (3): 15-25.
13. Kum E. Nursing in Turkey. Int J Nurs Stud, 1972; (9): 51-58.
14. Kum, E. Nurses Associations’s Archival Libraries. Int Nurs Review, 1974.
15. Kum, E., Uyer, G. Child Health and Health and Nursing Services for Children in Turkey. Int Nurs Review, 1979; 26 (5): 147-9 .URL:http://www.unboundmedicine.com/medline/journal/International_nursing_review?start=1870&next=true Mayıs 16, 2016.
16. Kum, E. Hemşirelik Uygulamalarında Bilgisayar Kullanımı, Türk Hemşireler Dergisi, 1988; 38 (1): 9-15.
17. Kum, E. Panel, Hemşirelikte İşlevler Standartları ve İlkeler, Açış Konuşması. Türk Hemşireler Dergisi, 1981; 31 (4): 12.
18. Birol, L. Hemşirelik Süreci, Hemşirelik Bakımında Sistemik Yaklaşım. İzmir: Bozkaya Matbaacılık; 2000.
19. Kum, E. Türk Hemşireler Derneği 1985-86 Yılı Faaliyet Raporu. Türk Hemşireler Dergisi, 1986; 36 (2): 7-15.
20. Kum, E. İngiltere Başbakanı Margeret Thatcher’in Florance Nihgtingale Müzesini Ziyareti. Türk Hemşireler Dergisi, 1988; 38 (1): 5-6.